

О.С. Боднар

УКРАЇНСЬКА МОВА

**НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ
З ТЕМИ
“ПРИСЛІВНИК”**

7 клас

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

ББК 81.2я7
Б75

Головний редактор
Б.С. Будний

Рецензенти:
старший вчитель, вчитель української мови
Н.А. Сташко
доцент, кандидат філологічних наук
З.М. Бичко

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Б75 Боднар О. С.

Українська мова. Нестандартні уроки з теми “Прислівник”. 7 клас:
Навчальний посібник. —
Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. — 64 с.

ISBN 966-692-009-3

Пропонований посібник містить конспекти нестандартних уроків з української мови у 7 класі з теми “Прислівник”. Розробки уроків об’єднані комунікативною темою “Лицарі України”. Характерною рисою конспектів є використання такої форми навчання, як робота в групах, коли учні самостійно досліджують теоретичний матеріал з мови.

Посібник призначений для вчителів загальноосвітніх шкіл та студентів педагогічних навчальних закладів.

ББК 81.2я7

ISBN 966-692-009-3

© Боднар О. С., 2002
© Навчальна книга – Богдан,
макет, художнє оформлення, 2002

Передмова

Посібник є спробою реалізації комунікативно орієнтованого підходу до вивчення морфології і подає систему уроків з теми “Прислівник”.

Текстовий матеріал, що використовується на всіх уроках, об’єднаний спільною комунікативною темою “Лицарі України”. В структуру кожного уроку логічно вплетена робота в групах. Кількість учнів у групі може скласти 5–7 чоловік. Вчитель сам визначає керівників груп та експертів з числа обдарованих дітей. Керівник групи отримує завдання безпосередньо від учителя і роздає їх кожному членові групи, керує роботою, організовує обговорення і звітує про результати перед учителем. Експерти груп за допомогою вчителя оцінюють якість та результати роботи інших груп.

Головна мета цих уроків — навчити учнів здобувати інформацію самостійно, зорієнтувати їх на колективну працю, допомогти позбутися заниженої самооцінки, повірити у власні сили. Зниження критичності досягається двома шляхами: шляхом апеляції до свідомості дитини за допомогою прямих інструкцій (бути розкутим, обґрунтовувати свої ідеї та пропозиції, не боятись зауважень членів групи) та шляхом створення сприятливих зовнішніх умов (доброзичливої атмосфери).

Доречно зацікавити семикласників вести саморобну книжечку — своєрідний міні-підручник з теми “Прислівник”. Під час кожного уроку учні в нього записують, що вони повинні знати, вміти і творчо використовувати. Вдома — записують свої приклади до теми, складають вправи, ребуси, кросворди, добирають малюнки, фразеологізми. Можна оголосити конкурс на кращий міні-підручник.

На кожному уроці на основі пропонованих текстів учні складають орфографічний і тематичний словнички. Бажано цю роботу продовжувати і надалі та спонукати школярів творчо використовувати матеріал в усному мовленні.

У кінці посібника подано портрети славних запорожців та гетьманів і навчальні тексти, які вчитель може використати на власний розсуд.

УРОК 1

Тема. Прислівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Мета. Допомогти учням самостійно дослідити лексичне значення, морфологічні ознаки і синтаксичну роль прислівника; пов'язати поняття ознаки з прикметником і дієприкметником; навчити дітей розрізняти прислівники в реченні, ставити до них питання; повторити: прикметник, дієприкметник, дієприслівник; сприяти розвиткові аналітичного мислення, вдосконалювати навички самостійної роботи, зокрема роботи з текстом; виховувати інтерес до історії рідного народу.

Комунікативна тема. Лицарі України. Іван Сірко.

Діагностика знань.

Знати: визначення прислівника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль.

Вміти: розрізняти прислівник у реченні, ставити до нього питання, визначати його морфологічні ознаки і синтаксичну роль.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу на основі самостійного дослідження.

Обладнання. 1. Портрет Івана Сірка.

2. Поема Л. Горлача “Іван Сірко”.

3. Тексти про Івана Сірка.

4. Саморобні книжечки з допоміжним лінгвістичним матеріалом з теми “Прислівник”.

5. Таблиця “Групи прислівників за значенням”.

Епіграф. Загуділо Запоріжжя, як те Чорне море,

Понеслися козаченьки облавою в поле ...

То ж не вітер в полі грає, не орел витає —

Ото ж Сірко з товариством по степу літає. (Народна пісня)

Хід уроку

I. Увідно–мотиваційний етап.

1. Повідомлення теми і мети уроку.

2. Актуалізація опорних знань учнів.

— Назвіть частину мови, лексичне значення якої пов'язане з ознакою.

— Чим відрізняється ознака, виражена прикметником, і ознака, виражена дієприкметником?

— За якими принципами визначаємо частини мови?

— Скільки є самостійних частин мови? Які з них ми вже вивчили? А яку самостійну частину мови ще не вивчали?

— Погляньте на книжечку, яка перед вами. На першій сторінці зверніть увагу на виділені слова “знати” і “вміти”. Власне, вони визначають, яким повинен бути рівень ваших знань і вмінь з теми “Прислівник”. На уроках ви будете записувати в цю книжечку, що потрібно знати і вміти з кожної теми, а потім перевірятимете себе. Крім того, бажано виписувати прислівники, правопис яких треба запам’ятати.

3. Вступне слово вчителя про Івана Сірка.

— Серед визначних діячів України почесне місце належить кошовому отаманові Запорізької Січі Іванові Сіркові. У ті тяжкі часи йому не довелося навчатися в школі, тому залишився неписьменним. Та природа щедро наділила його розумом і військовим талантом.

Татари, з якими воював Іван Сірко, панічно боялися козацького ватажка, називали його “урус–шайтан”. Усе своє життя Іван Сірко провів на війні: у походах проти Туреччини, Криму, Речі Посполитої. Був суворим і нещадним до ворогів, але відзначався великодушністю до переможених або слабких противників, не прагнув військової здобичі. Завжди був для козаків прикладом самовідданості, відваги і винахідливості.

II. Операційно–пізнавальний етап.

1. Підготовка до самостійної роботи в групах. Роздача текстів. Пояснення завдань для кожної групи.

I група. Прочитати текст. Виписати перше речення. Надписати над кожним словом частину мови. Визначити лексичне значення виділених слів. Підготувати відповідь на запитання: “В який спосіб прислівники виражають ознаку?”.

II група. Прочитати текст. Виписати слова, які відповідають на питання *де? куди? як? чому?* і не належать до вивчених частин мови. Порівняти кількість питань, на які відповідають іменник, прикметник, займенник, числівник, дієслово з питаннями прислівника. Зробити висновок. Визначити морфологічні ознаки прислівника.

III група. Прочитати текст. Виписати друге речення і зробити синтаксичний розбір. На основі перших п’яти речень визначити синтаксичну роль прислівника. Скласти речення, у яких прислівник виступав би означенням та іменною частиною складеного присудка.

2. Самостійна робота в групах.

III. Корекційно–оцінювальний етап.

1. Звіт керівників груп про результати роботи.

Міжгрупова робота. Обговорення результатів дослідження кожної групи. Виступи експертів груп. Робота в домашніх зошитах.

2. Узагальнення результатів досліджень.

— Прислівник теж вказує на ознаку, але відрізняється від прикметника, дієприкметника та дієприслівника. Ознака прислівника непостійна, має узагальнений абстрактний зміст. Прислівники відповідають на велику кількість запитань. Прислівники — незмінні слова. У реченні прислівник переважно виступає обставиною, а в словосполученні — залежним словом.

3. Формулювання визначення.

4. Робота з підручником. Опрацювання матеріалу нової теми.

5. Доповнення вчителя.

— Зверніть увагу, що прислівники *добре, надзвичайно* можуть поєднуватися і з прикметниками, і з прислівниками:

надзвичайно здібний

надзвичайно швидко

дуже добрий

дуже добре

6. Ознайомлення учнів із групами прислівників за значенням з допомогою таблиці.

IV. Закріплення матеріалу.

1. Підготовка до самостійної роботи в групах. Пояснення завдань.

I група. Виписати прислівники з третього абзацу. Усно поставити до них питання, визначити розряд за значенням.

II група. Виписати слова для тематичного словника. Переказати текст, використовуючи прислівники. Виписати з тексту прислівники часу.

III група. Скласти і записати три речення про Івана Сірка з прислівниками *несподівано, раптом, наперекір*. Виписати з тексту прислівники способу дії.

2. Самостійна робота учнів.

3. Перевірка самостійної роботи. Оцінювання учнів.

4. Робота з тематичним та орфографічним словниками, складеними за текстом.

Орфографічний

вважають

тільки–но

одразу ж

повсякчас

не раз

по–приятельськи

Тематичний

знамення

військовий хист

великодушність

безкорисливість

неприятель

ореол непереможності

V. Підсумок уроку.

VI. Домашнє завдання.

Записати визначення і розряди прислівника в саморобну книжечку. Використовуючи прислівники, написати твір–мініатюру на тему: “Чому українці шанують ім’я Івана Сірка”.

Зразок тексту

Іван Сірко

Здавна українці вважали Івана Сірка могутньою особистістю. Про народження Івана цікаво розповідає легенда. Кажуть, що тільки-но повитуха піднесла його до столу, він одразу ж ухопив звідти пиріг з начинкою і швидко з'їв. Це нібито було знаменням того, що йому судилося повсякчас гризти ворогів.

І свої й чужі, друзі й недруги — всі однаково відгукувались про Сірка як про людину видатного **військового хисту**. Не раз він визволяв українців з полону. До простих козаків ставився завжди **по-приятельськи**.

Часто татари називали Сірка “урус-шайтаном”, тобто руським дияволом. Перебуваючи усе життя на війні, Сірко водночас відзначався **великодушністю** та рідкісною безкорисливістю. Тому він ніколи не переслідував слабого ворога. На війні отаман був дивовижно хоробрий і винахідливий. Він умів з десятками козаків розбивати вицент сотні ворогів, а із сотнями молодців перемагати тисячі **неприятелів**.

Ім'я Сірка-ватажка назавжди залишилось оточене **ореолом непереможності**.

УРОК 2

Тема. Ступені порівняння прислівників.

Мета. Ознайомити учнів зі способами творення ступенів порівняння прислівників на основі зіставлення мовних явищ; звернути увагу на стилістичне використання ступенів порівняння прислівників; активізувати механічну пам'ять учнів; збагачувати активний словник дітей; виховувати в учнів почуття гордості за героїчне минуле нашого народу; викликати прагнення наслідувати кращі риси характеру національних героїв.

Комунікативна тема. Лицарі України. Пилип Орлик.

Діагностика знань.

Знати: ступені порівняння прислівників, способи їх творення.

Вміти: утворювати ступені порівняння прислівників; складати лінгвістичні повідомлення на основі набутих знань; складати речення, використовуючи форми ступенів порівняння прислівників.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу на основі зіставлення мовних явищ.

Обладнання. 1. Таблиця “Ступені порівняння прислівників”.

2. Портрет Пилипа Орлика.

3. Книжка “Гетьмани України”.